

Geopolitiek van de Energietransitie

Lucia van Geuns
Amsterdam, 29 juni 2026

The Hague Centre
for Strategic Studies

1

Agenda

Geopolitiek van de energietransitie *Een moeizaam fossiel afscheid en een onzekere duurzame toekomst*

HCSS.nl

- Een veranderende wereld
- Een onzekere energiewereld
- Een kwetsbaar Europa
- Energiebesparingsdoelen

HCSS |

2

- *Energie is overal*
- *Electricity: gisteren, vandaag, vooral morgen*
- *Infrastructuur, infrastructuur, infrastructuur*
- *Het lot van Europa*

- Trump
- Artificial Intelligence (AI)
- Geopolitiek (*potentiële risico's voor de wereldeconomie door tarieven, geo-economische confrontaties en geopolitieke conflicten*)

3

Geopolitiek

Geopolitieke verschuiving: een nieuwe wereldorde

China's opmars — *economisch & technologisch leiderschap als strategisch doel op lange termijn*

VS-hegemonie onder druk — *de naoorlogse wereldorde wordt uitgedaagd*

Systeemconflict — *staatskapitalisme vs. liberale democratie: twee onverenigbare modellen*

Machtconsolidatie — *zowel VS als China versterken hun eigen invloedssfeer*

EU klem — *gevangen tussen twee grootmachten, beïnvloed door beide*

HCS |

4

Richting een 'groene' internationale orde?

- Groeiende export versterkt economie en geopolitieke invloed van China
- Groene industriepolitiek positioneert China centraal in de toekomstige groene economie

<https://www.chathamhouse.org/2025/09/new-international-order-forming-will-china-make-it-green>

HCS |

5

Schaal en complexiteit

Deze energietransitie is anders

- Technologie en economische voordelen waren de drijvende kracht achter eerdere transities, **overheidsbeleid** is nu de belangrijkste factor
- Eerdere energietransities hebben de bestaande technologieën **niet volledig verdrongen**

6

Schaal en complexiteit

De energietransitie confronteert de realiteit

Grote uitdagingen:

- Energiezekerheid is weer topprioriteit geworden
- Schaal: de wereldeconomie van \$ 100 biljoen = >80% van zijn energie afhankelijk van fossiel
- De nieuwe kloof tussen Noord en Zuid
- '*Big Oil*' naar '*Big Shovels*'

Yergin, 2023

7

IEA WEO 2025

World Energy Outlook

HCS |

Trends in het Energielandschap

Stijgende vraag:

- Mobiliteit, huishoudens en explosieve groei data- en AI-diensten

Geografische verschuiving:

- Opkomende economieën worden sleutelspelers
- Halen China in als belangrijkste bron van vraaggroei

Elektriciteit centraal in transitie:

- Sterke investeringsgroei in netwerken, opslag en hernieuwbare energie
- Zonne-energie (PV) als grote winnaar
- Kernenergie wint opnieuw momentum

Kwetsbaarheden:

- Geopolitieke spanningen
- Risico's in toeleveringsketen, vooral kritieke mineralen

8

Ambities voor de komende decennia

2050:

- Klimaatneutraal
- Strategische autonomie
- Mondiaal concurrerend

2049 "Chinese droom"

- Industrieel en technologisch leiderschap
- 2060: klimaatneutraal

Sterke stijging van de vraag naar kritieke grondstoffen

9

Binnenlands gecontroleerde toeleveringsketens

Deng Xiaoping:

'The Middle East has oil, and China has rare earths'

*China is sterk in **mijnbouw en verwerking** van strategische mineralen en zeldzame aardmetalen die cruciaal zijn voor energie technologieën (bijv. **batterijen, zonnepanelen, windturbines en elektrolyzers**) en gunstig voor de industriële positionering*

*China ziet **decarbonisatie en schone energie industrieën** als de motor voor toekomstige groei*

HCS |

10

Electrostaat

- China ontwikkelt zich tot 's werelds eerste **elektrostaat**, met strategisch voordeel in hernieuwbare energie, elektrificatie, productie en export
- China bouwt niet alleen elektro-technologie, maar vormt **de toekomstige energiemarkt**
- Voor landen die willen concurreren: **de inzet is hoog en de tijd dringt**

HCS |

11

Maart 2026

Oorlog in Iran veroorzaakt de grootste energiestorm in jaren

- 90% minder oliedoorvoer
- ~20% van de wereldwijde LNG-productie verloren
- Toeleveringsketens van olieproducten ernstig verstoord
- Kunstmest, zwavel en helium hard geraakt

"Iran's bewapening van de energie en handel via de Straat van Hormuz komt neer op ***economisch terrorisme*** tegen elk land ter wereld"

Sultan Ahmed Al Jaber, CEA ADNOC

HCS |

12

From Epic Fury to Energy Fragility

Een wake-up call die Europa niet langer kan negeren

1. De Hormuzcrisis van 2026 is de grootste en meest complexe energieshock
2. De wereldwijde impact is onevenwichtig en laat zien welke landen in veerkracht hebben geïnvesteerd en welke niet
3. Veerkracht draait om toegang, niet alleen productie
4. Europa reageert opnieuw reactief, en dit brengt cumulatieve kosten met zich mee die het zich niet langer kan veroorloven
5. Europa moet overstappen op een geïntegreerd, op veiligheid gedreven energiesysteem

<https://hcss.nl/news/expert-analysis-from-epic-fury-to-energy-fragility-a-wake-up-call-europe-can-no-longer-ignore/>

13

De transitieperiode voor de EU

- De EU consumeert nog steeds veel olie en gas (*maar produceert ze nauwelijks meer*)
- De EU heeft structureel hoge prijzen voor energie tijdens de transitie
- Toegenomen politieke spanningen
- De energietransitie kan, voor de EU, maar beter snel zijn

De uitdaging is niet het nieuwe systeem, dat komt er, maar de moeilijke transitiefase door te komen in een geopolitiek gure wereld

14

Draghi- rapport

9 Sept 2024

HCS |

Concurrentievermogen Europese industrie

“De economische groei van de EU is zorgwekkend en traag”

- De Europese industrie raakt achterop bij de VS en China
- Hoge energieprijzen
- Gebrek aan toegang tot kapitaal
- Krapte op de arbeidsmarkt

*800 miljard euro/jaar voor de Europese industrie (privaat en publiek)
Radicale veranderingen om achterstand in te halen*

Europese in plaats van nationale oplossingen

15

- Sinds de energiecrisis van 2022 staat energiebesparing opnieuw hoog op de politieke agenda
- Naast klimaatdoelen spelen nu ook betaalbaarheid, vermindering van de afhankelijkheid van energie-import en verlichting van de druk op het elektriciteitsnet een belangrijke rol
- Energie die niet wordt gebruikt hoeft niet te worden opgewekt, geïmporteerd of getransporteerd

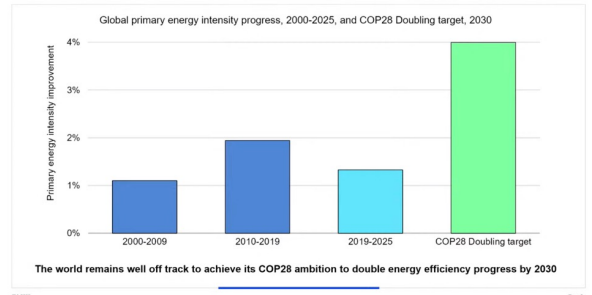
16

IEA 2025: Energie-efficiëntie blijft niet op koers om het wereldwijde 2030 doel te bereiken

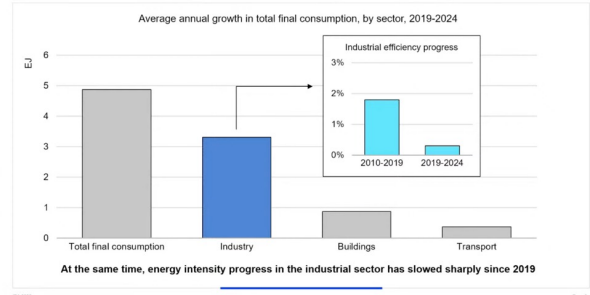
However, average efficiency progress this decade remains slow

IEA

Two-thirds of energy demand growth since 2019 was in industry

IEA

Trends:

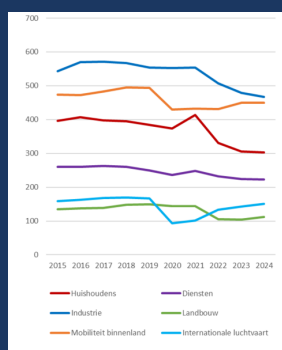
- 2/3 energievraag sinds 2019 in de industrie
- Beleidsmaatregelen zijn achtergebleven op de technologische vooruitgang
- Airconditioners hebben de elektriciteitsvraag verhoogd
- De groei van de vraag naar elektriciteit heeft de hernieuwbare energie overtroffen

17

Monitor Energiebesparing 2026 (TNO, CBS)

NL energie besparings doelen

Finaal energieverbruik per sector (PJ)

HCSS |

Na jaren van daling is het energieverbruik door eindverbruikers in 2024 weer licht gestegen

- Kans op het halen van het EED doel voor finaal verbruik 10%
- Besparing door elektrificatie in woningen en mobiliteit wordt tenietgedaan door een hogere stroomvraag door datacenters en kerosine voor de luchtvaart

PBL (2025):

- kans op halen klimaatdoel 2030 heel erg klein
- stevig, structureel extra beleid nodig

18

Geopolitieke risico's energietransitie

HCS |

Falende internationale samenwerking

- Parijs-akkoord levert onvoldoende resultaat
- Geopolitieke spanningen ondermijnen multilaterale klimaatactie

Handelsspanningen & economische dwang

- Verstoorde toeleveringsketens
- Prijsvolatiliteit kritieke mineralen en schone technologie

Hybride dreigingen & conflict

- Grote kwetsbaarheid kritieke (energie)infrastructuur
- Ernstige milieugevolgen door oorlogsvoering

19

The Hague Centre
for Strategic Studies

20